

LO ropar på vargen

Facklig skrämselfpropaganda om
migration efter EU:s utvidgning

Fredrik Segerfeldt

migro

SAMMANFATTNING

Denna rapport utgår från vad LO sa om konsekvenserna av den fria rörligheten för arbetskraft inom EU inför 2004 års utvidgning av unionen, och ställer det mot de effekter som rörligheten verkligen fick. LO varnade för stor invandring, social turism och lönedumpning. Det förekom även, främst från andra avsändare än LO, farhågor om att människor från de nya medlemsländerna skulle "ta jobben" från de som redan var i Sverige.

Nu, så här drygt tio år senare, står vi med facit i hand. Det kom färre människor än förväntat till Sverige, den sociala turismen uteblev, reallönerna för svenska arbetstagare har stigit rejält och de togs inga jobb från de som redan var i Sverige. Farhågorna var obefogade.

Det ska man ha med sig när LO varnar för konsekvenserna av den nuvarande arbetskraftsinvandringen.

INLEDNING

"Sopor."

"Det gäller att hålla rent."

Så uttryckte sig dåvarande LO-utredaren Ingemar Göransson i en morgonsoffa i SVT. Det han talade om var arbetstagare från Lettland. Året var 2005, precis efter EU:s utvidgning. En förbluffad Janne Josefsson undrade om LO-mannen jämförde människor från våra grannländer med kackerlackor.¹

Det var inget förflugnet uttalande taget ur sitt sammanhang, utan representativt för hur resonemanget gick i LO-kretsar vid den tiden. Byggnads pressekreterare Monica Swärd sa exempelvis att hennes fackförbund inte känner någon solidaritet med folk som "har konstiga namn och åker hem på helgerna."² Och när DN-journalisten Maciej Zaremba skrev en artikelserie i ämnet uttryckte sig en centralt placerad socialdemokratisk tjänsteman så här om honom:

Som den dreglande hunden, fastbunden vid hundkojan, väntande på ett köttben från husse fortsätter polacken att sprida sina hemmasnickrade teser om livet på landets arbetsplatser.³

Att olika representanter för Landsorganisationen och dess förbund har uttryckt sig negativt och fördomsfullt om och mot arbetstagare från andra länder är inget nytt, utan har uppmärksammats i en rad olika sammanhang. Efter konflikten i Vaxholm blev "Go home" ett bevingat uttryck för den maktfullkomliga oginhet som arbetarrörelsen uppvisade, och för den oro den kände när människor kunde ta sig in över gränsen till Sverige på ett friare och enklare sätt än tidigare. Det har skrivits spaltkilometer om Vaxholm och "Go home".

Något som har fått mindre uppmärksamhet är alla de farhågor LO har gett uttryck för och de förutsägelser som LO har gjort när det gäller konsekvenserna av människors rörlighet över gränserna efter EU:s utvidgning. Om dessa larm och om hur välgrundade de var handlar denna rapport.

1   Gür 2005.

2   Zaremba 2005.

3   Ohlsson 2008.

Rapporten utgår främst från två källor: dels en debattartikel som två LO-tjänstemän, dåvarande chefekonomen Dan Andersson och utredaren Kristina Mårtensson, skrev i Dagens Nyheter i början av 2004, i vilken organisationen varnade för ett antal negativa följder om invandringen från de nya länderna släpptes helt fri: "Utvidgningen innebär stora påfrestningar på en redan hårt pressad arbetsmarknad."⁴

Den andra huvudsakliga källan är historikern Zeki Yalcins doktorsavhandling *Facklig gränspolitik*, i vilken han går igenom LO:s syn på migration under perioden 1946-2009. Kapitel tio i avhandlingen handlar om utvidgningen av EU.⁵

De farhågor som går igenom är:

1. Det skulle komma väldigt många människor.
2. Det skulle uppstå "social turism".
3. Det skulle bli sänkta löner.
4. Medborgare från de nya medlemsländerna skulle ta jobb från svenskar.

Dessa utsagor och farhågor kontrasteras mot forskning och statistik för att se om LO fick rätt. Nu är det över tio år sedan EU utvidgades. Hur gick det egentligen?

ÖVERGÅNGSREGLER ELLER INTE?

Inför utvidgningen av EU till tio nya länder i främst Centraleuropa år 2004 var det en het debatt i Sverige och andra EU-länder om vilka effekterna skulle bli om tiotals miljoner invånare från före detta kommunistländer med långt lägre levnadsstandard än i Sverige och andra gamla medlemsstater skulle få omedelbar tillgång till dessa länders arbetsmarknad och välfärdssystem.⁶

Den politiska sakfrågan gällde huruvida de fyra friheterna – det vill säga fri rörlighet mellan medlemsstater för varor, tjänster, kapital och människor – skulle tillåtas från dag ett, eller om rörligheten för just människor skulle inskränkas. Det blev förhandlingar mellan de dåvarande medlemsstaterna.

Kontentan blev att de gamla EU-länderna fick möjlighet att tillämpa övergångsregler, som gjorde det möjligt att stoppa rörligheten för människor från de nya medlemsländerna under sammanlagt sju (2 + 3 + 2) år.

I Sverige var det länge otydligt vilken politik som skulle gälla, eftersom landet styrdes av en minoritetsregering samtidigt som beslutet skulle tas i riksdagen. Den S-ledda regeringen förstärkte dessutom otydligheten genom att åka runt på internationella möten och redogöra för sin position – sjuåriga övergångsregler – utan

4 Andersson & Mårtensson 2004.

5 Yalcin 2010.

6 Fram till 2004 hade EU femton medlemsstater: De sex ursprungliga (Tyskland, Frankrike, Italien, Belgien, Nederländerna och Luxemburg), Storbritannien, Irland och Danmark som gick med i början av 1970-talet, tre sydeuropeiska länder (Spanien, Portugal och Grekland) som gick med på 1980-talet när militärdiktaturena hade fallit samt tre neutrala länder (Sverige, Finland och Österrike) som anslöt sig efter Sovjetunionens fall och kommunismens sammanbrott. Den sistnämnda utvecklingen ledde också till att många före detta satellitstater i den sovjetiska intressesfären ansökte om medlemskap i EU. År 2004 gick Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien, Slovakien, Ungern och Slovenien med, och de två Medelhavsö-staterna Cypern och Malta gick med samma år. Tre år senare, 2007, anslöt sig även Bulgarien och Rumänien. Numera har även Kroatien gått med, och utgör därmed den 28:e medlemsstaten.

att samtidigt förklara att det var en fråga för Sveriges riksdag och att det därför var oklart hur de svenska bestämmelserna skulle se ut.⁷

Till slut blev det klart att Sverige som enda gammalt EU-land skulle välja att inte tillämpa några övergångsregler, medan Irland och Storbritannien tillämpade endast mindre sådana. De tolv andra "gamla" länderna beslutade att de skulle behålla sina gränser stängda.⁸

På grund av oron över de negativa konsekvenserna för välfärdsstaten och arbetsmarknaden var LO initialt mot att ge medborgarna i de nya medlemsländerna omedelbar tillgång till den svenska arbetsmarknaden. Det var de LO-förbund som mest skulle utsättas för ökad konkurrens – särskilt Byggnads och Transport – som var drivande i frågan. Men hela LO valde till slut att inte driva frågan om övergångsregler, främst med argumentet att sådana inte skulle få så stor effekt ändå. I stället valde LO strategin att – med Zeki Yalcins ord – upprätthålla den inre gränsen, bland annat med krav på att kräva kontroll av kollektivavtal på arbetsplatser där man saknade medlemmar.

Efter beslutet i riksdagen att inte tillämpa övergångsregler uttalade sig några företrädare för enskilda LO-förbund kritiskt. Transports dåvarande ordförande Per Winberg sa exempelvis att "Det skapar stora problem för facket och samhällsekonomin. Det kommer att fungera som en färdriktningsvisare mot Sverige, som blir ensamt om att inte ha några buffertar. Låglönekonkurrens och fusk finns redan, men hittills har det åtminstone varit illegalt."⁹ Byggnads dåvarande ordförande Hans Tilly ville inte vara sämre utan slog fast att "Redan i dag står svenska företag inför valet att antingen börja fuska själva eller lägga ner verksamheten".¹⁰

Låt oss nu se hur det har gått.

"DET KOMMER ATT KOMMA SÅ MÅNGA"

I debattartikeln som nämndes ovan varnade Andersson och Mårtensson för att "Den första maj i år kan miljoner arbetstagare från de nya EU-länderna söka jobb och arbeta inom hela EU."¹¹ Det var i linje med den europeiska debatt som varnade för "den polska rörmokaren", som fick stå som symbol för alla de yrkesverksamma personer från de nya medlemsländerna som på olika sätt påstods hota de gamla EU-länderna.

Det kom dock färre människor från de nya medlemsstaterna än väntat. Mellan 2003 och 2012 ökade antalet personer i Sverige som är födda i något av dessa tolv länder med drygt 62 000.¹² Miljonerna uteblev alltså.

---

7 Jag var med på ett sådant internationellt samordningsmöte i Bryssel, där representanter för såväl arbetsmarknadsdepartementet som UD och LO förde fram den svenska regeringens position, varvid jag, som utskickad av Svenskt Näringsliv, blev tvungen att påpeka för representanterna för övriga medlemsstater att detta inte var en fråga där regeringen hade beslutanderätt och att som läget såg ut då var det inte alls klart var riksdagen skulle landa. Stämningen blev lite dålig i den svenska delegationen.

8 När den maximalt sjuåriga övergångsperioden var över, den 1 maj 2011, hade alla gamla EU-länder utom Tyskland och Österrike tagit bort begränsningarna.

9 Jacobsson 2004.

10 Ibid.

11 Andersson & Mårtensson 2004.

12 Gerdes & Wadensjö 2013.

Ökning av antalet personer boende i Sverige, 2003-2012, efter födelseland

Malta	47
Cypern	145
Estland	181
Slovenien	281
Slovakien	940
Tjeckien	944
Ungern	1 884
Lettland	3 293
Bulgarien	3 532
Litauen	7 481
Rumänien	9 736
Polen	33 715

Totalt 62 179

Källa: Gerdes & Wadensjö 2013.

För att sätta siffrorna i perspektiv kan man jämföra med dels den övriga invandringen till Sverige och dels med invandringen från de nya EU-länderna till övriga gamla EU-länder.

Under perioden 2004-2012 fick över 778 000 personer uppehållstillstånd i Sverige. Personer från de nya EU-länderna utgjorde alltså en bråkdel av den sammanlagda invandringen till Sverige.¹³

Det faktum att det förutom Sverige bara var Irland och Storbritannien som öppnade sina dörrar för personer från de nya medlemsländerna skulle kunna föranleda en att tro att många skulle välja att söka sig till Sverige för att arbeta. Så blev det dock inte. Sverige är ett av de gamla EU-länderna som minst antal personer från de nya medlemsstaterna valt att arbeta i. År 2008 utgjorde medborgare från de nya medlemsländerna så lite som 0,4 procent av den svenska arbetsmarknaden. De allra flesta sökte sig i stället till Storbritannien.¹⁴

I debatten om övergångsregler satte det sig en bild att vissa specifika branscher och yrkeskategorier skulle drabbas hårdare än andra av invandringen från de nya medlemsländerna. Det var förmodligen därför Byggnads och Transport var hårdast i sin kritik mot den fria rörligheten. Men invandrare från de nya medlemsländerna är yrkesverksamma i stort sett samma branscher som infödda svenskar, med en svag överrepresentation i byggsektorn och vården, och en svag underrepresentation i offentlig administration.¹⁵

Farhågorna om horder av östeuropéer som översvämmar svensk arbetsmarknad var alltså ogrundade. Faktum är att rörligheten för arbetskraft inom EU är begränsad. År 2013 bodde endast mellan 2,5 och 3 procent av EU-ländernas befolkning i ett annat EU-land än där de är medborgare.¹⁶ EU behöver fortfarande större inre rörlighet för arbetskraft.

13 Migrationsverket 2015.

14 Ersanili 2014 samt Konjunkturinstitutet 2009.

15 Gerdes & Wadensjö 2013.

16 Ersanili 2014.

”DE SNYLTAR PÅ VÄLFÄRDEN”

Den mest uppmärksammade farhågan handlade om att medborgarna från de nya medlemsstaterna skulle snylta på den svenska välfärden. Dåvarande statsminister Göran Persson (S) satte agendan genom att i Sveriges Radio varna för ”social turism”.¹⁷ LO var inte sena att haka på. I ovan nämnda debattartikel i DN skrev LO-tjänstemännen Andersson och Mårtensson följande:

Statsministern är orolig för att det fria tillträdet från de nya kandidatländerna till den svenska arbetsmarknaden kommer att leda till social turism i Sverige. Det finns en EU-dom som säger att tio timmars arbete ger tillträde till det svenska välfärdssystemet. Vistas man i en kommun har man rätt till stöd. [...] Vi ser de risker med social turism som regeringen pekar på[...].¹⁸

Fokus i Anderssons och Mårtenssons artikel låg inte på social turism, utan på de arbetsmarknadsprotektionistiska aspekterna av arbetskraftsinvandring, men det är angeläget att påpeka att även LO gav uttryck för och stöd till social turism-agendan.

Hur gick det då?

En nyhet som fick en del uppmärksamhet var att Försäkringskassans totala utbetalningar till medborgare från de nya medlemsländerna uppgick till sammanlagt drygt 400 000 kronor. Nu gällde denna siffra endast barnbidrag, föräldrapenning, bostadsbidrag och studiebidrag och endast de två första månaderna 2006, men siffran är ändå anmärkningsvärt låg. Under hela 2005 låg motsvarande utbetalningar på två miljoner kronor.¹⁹ Som jämförelse var de totala offentliga välfärdsutgifterna samma år knappt åtta hundra miljarder (800 000 000 000) kronor.²⁰

År 2008 gjorde Christer Gerdes och Eskil Wadensjö, bägge vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet, en vetenskaplig undersökning på basis av data från de första åren efter utvidgningen. De fann att migranter från EU-10 var något överrepresenterade när det gällde socialbidrag (ekonomiskt bistånd) men underrepresenterade när det gäller andra former av transfereringar.²¹ Fem år senare tog de fram en ny undersökning och konstaterade följande om personer födda i de nya medlemsländerna:

Det är inte vanligare för de som är från dessa länder att ta emot olika typer av transfereringar, inte heller är de mottagna summorna större än för de som är födda i Sverige.²²

Det blev alltså ingen social turism att tala om, något som numera är den allmänna uppfattningen bland experter. Så sent som i november 2014 publicerade Joakim Ruist, nationalekonom vid Göteborgs universitet, en vetenskaplig artikel i vilken han undersökte hur mycket medborgare från de nya medlemsländerna bidrog netto till de svenska offentliga finanserna år 2007. Han kom fram till att visserligen betalar dessa i snitt in mindre pengar än svenska medborgare, men de kostar också mindre. Resultat blir att det hela går jämnt ut, eller så ligger de något plus.²³

17 Larsson 2003.

18 Andersson & Mårtensson 2004.

19 Melzer 2006.

20 OECD 2014.

21 Gerdes & Wadensjö 2008.

22 Gerdes & Wadensjö 2013.

23 Ruist 2014.

Det har också gjorts undersökningar i andra länder, främst Storbritannien, där frågan har varit stor i debatten. Hösten 2014 publicerades en studie i frågan som undersökte migranter som kom till Storbritannien från de nya medlemsländerna mellan 2000 och 2011, och som kom fram till att de betalade in mer i skatt än vad de tog emot i bidrag och skattefinansierade tjänster.²⁴ En tidigare studie av delvis samma forskare fann ett liknande resultat.²⁵

Inte heller farhågan om social turism besannades alltså.

“DE SÄNKER VÅRA LÖNER”

Den kanske vanligaste oron från LO-håll när det gäller arbetskraftens fria rörlighet inom EU handlar om lönekonkurrens nedåt och sänkta löner. Så här uttryckte sig Andersson och Mårtensson:

“Vad är solidaritet om öppna gränser tvingar ned löner och villkor för dem som redan har låga löner. Vad är frihet när arbetare arbetar utan skyddsutrustning under slavliknande förhållanden.”²⁶

Det förväntades att det skulle bli lönedumping, att Sverige skulle sköljas över av människor från länder med lägre levnadsstandard och lägre utbildningsnivå och att det därför skulle uppstå konkurrens med lönen som vapen, vilket skulle göra att LO-medlemmarna skulle få försämrade levnadsstandard.

Inte minst gäller det efter EU-domstolens dom i Laval-målet år 2007, där Byggnads konfliktåtgärder mot det lettiska företaget Laval un Partneri vid skolbygget i Vaxholm ansågs ha stridit mot EU-rättens krav på fri rörlighet för tjänster. Detta eftersom Sverige inte har någon slagstadgad minimilön. Byggnads Hans Tilly sa att domen “kan leda till löne- och villkorsdumpning”.²⁷ LO:s dåvarande vice ordförande Erland Olausson gick ännu längre och menade att den kan leda till apartheid.²⁸

Förutom att Sverige inte har blivit någon rasistisk diktatur som förtrycker befolkningsmajoriteten och håller den i fattigdom finns det en hel del invändningar att göra mot LO:s resonemang.

För det första gäller det att ha klart för sig att reallöner (lönerna justerat för inflation) för arbetare i privat sektor har stigit rejält sedan utvidgningen av EU 2004, trots västvärldens största kris sedan 1930-talet. Detta faktum är inte något helgjutet argument mot lönedumping, eftersom möjligheten finns att lönerna hade kunnat stiga ännu mer. Men statistiken är ändå relevant, eftersom den visar att utvidgningen och inflödet av arbetskraft från de nya medlemsländerna knappast har stått i vägen för rejäla standardhöjningar för arbetare i Sverige.

---

24 Dustmann & Frattini 2014. En tidigare version av denna artikel har kritiserats, dels av en invandringskritisk tankesmedja, Migration Watch 2014, och dels av den marxistiske ekonomen Robert Rowthorn (2014). Ingen av dessa invändningar har dock publicerats i någon vetenskaplig tidskrift. Dustmann & Frattini menar att de i denna senare version av artikeln har besvarat denna kritik.

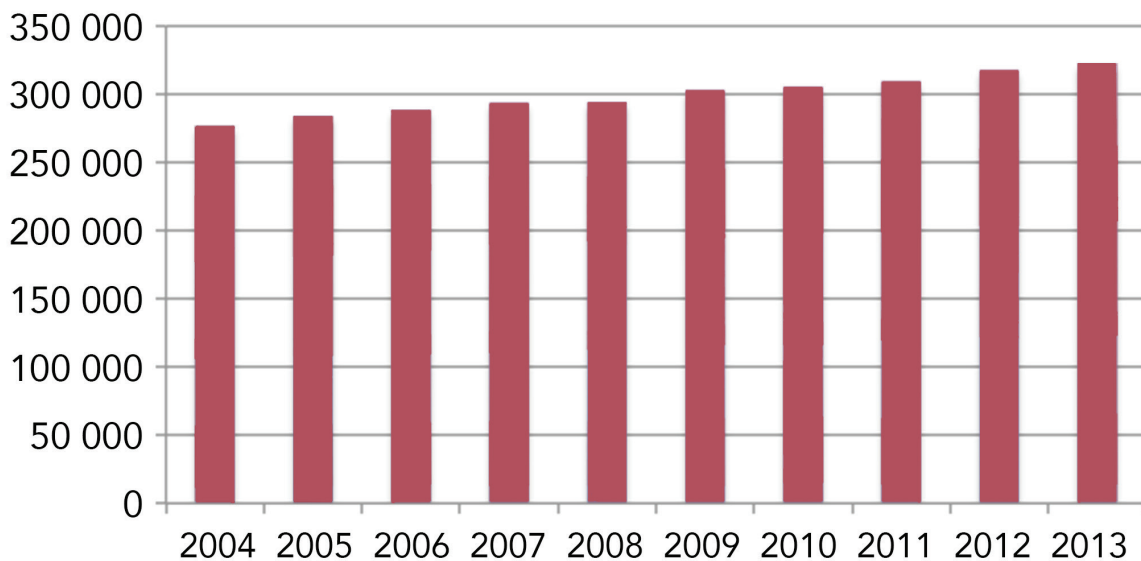
25 Dustmann med flera 2010.

26 Andersson & Mårtensson 2014.

27 Melén 2007.

28 Emretsson 2007.

Real löneutveckling, arbetare

Källa: Ekonomifakta. Gäller årslöner i företag med fler än tio anställda och som är anslutna till Svenskt Näringsliv.

Sedan 2004 har en arbetare i privat sektor alltså fått en reallöneökning på i snitt 46 100 kronor om året, eller knappt sju procent.

För det andra bygger LO:s resonemang på en missuppfattning av vad det är som ligger bakom levnadsstandarden för anställda. LO har länge sett det som sin uppgift att sätta bilden att det är de som står bakom vanliga svenskers höga inkomster, att utan dess existens och makt så skulle vanliga anställda ha det långt sämre. Det är en vrågbild. På lång sikt tenderar löneläget i ett land och i en sektor att stiga i takt med produktivitetens utveckling. Eftersom produktiviteten i industrin idag är omkring tjugo gånger högre än på 1800-talet så tjänar de anställda runt tjugo gånger mer än då. Det har ingenting med facklig makt eller kollektivavtal att göra, utan beror på decennium efter decennium av kapitalistiskt ledd per capita-tillväxt.

För det tredje är den internationella forskningen på detta område otydlig. Det finns de som menar att invandring generellt leder till lönekonkurrens, inte minst för den inhemska arbetskraft som har lägst inkomster, eftersom det är där konkurrensen ökar mest. När utbudet ökar sjunker priset. Och det finns de som menar att effekterna är inga eller mycket små.

När man ska sammanfatta den vetenskapliga diskussionen på området brukar man tala om att Harvard-ekonomen George Borjas, som menar att invandring leder till lägre löner, står mot Berkeley-kollegan David Card, som menar att så inte är fallet.²⁹

Det hela handlar om huruvida de invandrade arbetarna konkurrerar med eller kompletterar de infödda. Om invandrare konkurrerar med infödda om jobb kan det uppstå ett tryck nedåt. Men om invandrare i huvudsak är sysselsatta i andra jobb än infödda uppstår inget sådant. Den vetenskapliga diskussionen har därför primärt handlat om det som kallas graden av substitution.

²⁹ Borjas 2003, Borjas et al. 2008, Card 1990, Card 2009.

På senare tid har de flesta studier funnit små eller inga negativa effekter på lönerna för infödda. Manacorda med flera skriver att studier av invandringen till Storbritannien inte har funnit några signifikanta effekter på lönerna för infödda, men att invandrare som redan är i landet kan uppleva ett tryck nedåt på lönerna.³⁰ Ottaviano och Peri finner liknande resultat för USA.³¹

En undersökning av invandringens konsekvenser på lönerna i den norska byggsektorn visar att lönerna stiger långsammare i yrkeskategorier med stor invandring. Effekten var dock blygsam: en ökning av invandringen med tio procent i en viss yrkeskategori ledde till 0,6 procent lägre lön.³²

Den enda svenska studie som (enligt min kännedom) har gjorts fann att lönerna i fyra sydsvenska regioner med fast färjeförbindelse till Polen eller Baltikum var runt en procent lägre jämfört med andra sydsvenska regioner.³³

Det ska noteras att de flesta av dessa studier mäter bara lönerna och tar inte hänsyn till invandringens övriga effekter på ekonomin. Som vi såg ovan har lönerna för arbetare i privat sektor stigit med 17 procent sedan utvidgningen.

Eskil Wadensjö, professor i nationalekonomi och migrationsforskare, sammanfattar den vetenskapliga kunskapen i frågan så här: "Det har gjorts mycket forskning om invandringens effekter på löner och det har visat sig att effekten är mycket liten."³⁴

Intressant i sammanhanget är en studie som nämns nedan om att invandringen till Västeuropa knuffar upp infödda till mer avancerade jobb. Den visar att invandrarna höjer lönerna för de infödda, om än blygsamt.³⁵

Något som också bör nämnas är jämförelser mellan lönerna för infödda och medborgare födda i de nya medlemsländerna. En av dem har visat att snittinkomsterna för personer från de nya medlemsländerna är lika höga som för svenska medborgare och att de arbetar ungefär lika många timmar. Men när man tar hänsyn till utbildningsnivå och ålder visar det sig att lönerna för personer födda i de nya medlemsstaterna är något lägre än för personer födda i Sverige, en skillnad på runt sex procent. Enligt forskarna kan detta bero på att de är verksamma i yrken de inte är utbildade för, vilket i sin tur kan bero på såväl diskriminering som på bristande språkkunskaper och att efterfrågan på deras utbildning är låg i Sverige.³⁶

Sammanfattningsvis finns det svagt stöd för att den fria rörligheten för arbetskraft från de nya medlemsländerna har bidragit till att märkbart sänka lönerna för infödd arbetskraft. Några slavar har inte heller setts till, i alla fall inte inom ramen för någon laglig verksamhet.

"DE TAR VÅRA JOBB"

Det är svårt att hitta ledande företrädare för LO som uttrycker sig så direkt som "invandrarna tar våra jobb", eftersom det är formuleringar som oftast hörs i främlingsfientliga kretsar. Men det finns ett antal formuleringar som lutar åt det hållet. Exempelvis ordnade LO sommaren 2014 ett seminarium i Almedalen om EU, med

30 Manacorda et al. 2012.

31 Ottaviano & Peri 2012.

32 Bratsberg & Raum 2012.

33 Engdahl & Åslund 2013.

34 Larsson 2014.

35 D'Amuri & Peri 2014.

36 Gerdes & Wadensjö 2013.

rubriken: "Fri rörlighet på människors bekostnad". Frågeställning presenterades så här:

Att blanda ihop fri rörlighet för varor och arbetstagare är som att jämföra kylskåp och människor: det går inte. För att människor ska kunna utnyttja sin fria rörlighet måste de fackliga och mänskliga rättigheterna uppfyllas. Har alla samma möjligheter att röra sig fritt inom EU?³⁷

I debatten om arbetskraftsinvandring från utanför EU har LO också länge drivit kravet om arbetsmarknadsprövning, det vill säga att det bara ska vara möjligt för personer från utanför EU att skaffa jobb i Sverige där det finns brist. Det är ett sätt att antyda att det finns en risk att invandrare tar jobb från infödda. Lena Mellin, ställföreträdande chefredaktör för Aftonbladet, skrev att LO leker med elden: "LO vill med stor säkerhet inte spela främlingsfientliga krafter i händerna. Men det är precis det de gör."³⁸

När det vintern 2013 visade sig i en opinionsundersökning att var sjätte LO-medlem stöder Sverigedemokraterna sa Carin Wallenthin, chef för IF Metalls enhet för facklig-politisk samverkan, att "rädslan hos fackens medlemmar att bli av med sitt jobb är några av anledningarna till de rekordhöga opinionssiffrorna."³⁹

På en fråga från Sveriges Radio om LO anser att arbetskraftsinvandringen tar jobb från svenskar svarade LO:s migrationspolitiska utredare Thord Ingesson att han inte ser så mycket konkurrens om jobben. Men han sa också att "det är klart att det inte blir lättare att förbättra arbetsvillkoren i yrken där det råder arbetslöshet om man samtidigt har arbetskraftsinvandring."⁴⁰

Forskningen ger svagt stöd för påståenden om att invandring skulle höja arbetslösheten. Redan för tjugo år sedan konstaterade två nationalekonomer i en genomgång av den vetenskapliga litteraturen om invandringens konsekvenser för mottagarlandet att "[t]here is no evidence of economically significant reductions in native employment."⁴¹ En studie över arton OECD-länder mellan 1984 och 2003 visade att invandring inte leder till långsiktigt högre arbetslöshet för infödda, men att det på kort sikt kan ha negativa konsekvenser i länder där produktmarknader lider av bristande konkurrens och där ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen är höga.⁴²

En relativt färsk forskningsinsikt, som nämndes ovan, är att invandring knuffar upp infödda i värdekedjan. När invandrare kommer till ett land och tar enklare jobb går de infödda vidare till mer kvalificerade jobb. En genomgång av invandringen till femton västeuropeiska länder mellan 1996 och 2010 visade att invandrare tog manuella rutinjobb medan infödda flyttade över till mer komplexa anställningar. Invandringen tog alltså inte jobben, utan antalet arbetstillfällen för infödda var konstant. Effekten var störst för lågutbildad arbetskraft och där arbetsmarknaderna är flexibla.⁴³

Inte heller farhågorna om att invandrare tar jobben från svenskar har alltså besannats.

---

37 LO 2014.

38 Mellin 2013.

39 Timan 2013.

40 Sveriges Radio 2013.

41 Friedberg & Hunt 1995.

42 Jean & Jiménez 2011.

43 D'Amuri & Peri 2014.

AVSLUTNING

Som Zeki Yalcin visar i sin avhandling har LO under större delen av perioden efter andra världskriget på olika sätt försökt begränsa invandringen. Oron för konsekvenserna av EU:s utvidgning och tillgången till svensk arbetsmarknad för medborgare från de nya medlemsländerna utgör i detta avseende alltså inget undantag, utan passar väl in i organisationens agerande de senaste 60-70 åren.

En genomgående strategi för LO har varit att försöka få det egna intresset att framstå som allas intresse, det gäller både i förhållande till arbetstagare från andra länder och i förhållande till övriga Sverige.

I det första fallet har organisationen och dess företrädare försökt linda in oginheten i ord om omsorg om utländska arbetstagare. Det har som sagt inte bara talats om utnyttjande och justa villkor utan även om "apartheid" och "slavlöner". Men mot bakgrund av motståndet mot invandring har denna omsorg klingat falskt i de flestas öron. Något som också bekräftats av den grova retorik som förekommer i LO-kretsar då och då.

Men LO har även satt lika-med-tecken mellan sitt eget intresse och Sveriges i stort. Detta trots att LO:s medlemmar utgör mindre än en sjättedel av Sveriges invånare. (LO har ungefär 1,5 miljoner medlemmar och Sverige 9,7 miljoner invånare.) Vidare har organisationens ledning och dess tjänstemän fått det att framstå som att det egna organisationsintresset är detsamma som medlemmarnas intresse.

Ett sätt att få det egna intresset att framstå som hela Sveriges har varit att ropa på vargen om de fruktansvärda konsekvenser det kommer att få om utlänningar får tillgång till svensk arbetsmarknad. Men det visar sig att dessa varningar inte blev besannade, att farhågorna var ogrundade: det kom inte särskilt många, det blev ingen social turism, och det blev med stor sannolikhet inga märkbart sänkta löner. Inte heller tog medborgare från de nya medlemsländerna jobben för de infödda.

Det finns anledning att ta med sig detta konstaterande i den nutida debatten om arbetskraftsinvandring. Hur många av de larm som kommer från LO och dess förbund grundar sig verkligen i omsorg om migranterna och hur många av larmen är baserade på saklighet, statistik och vetenskap?

Vi lever i en tid av ökad individualisering, ökad rörlighet för människor, ökade informationsflöden och mindre centraliserad kontroll av det mesta i samhället och människors vardag. LO:s ideologiska och intresse-mässiga kärna går ut på motsatsen: kollektivering, centralisering och begränsning av rörlighet. Det är därför inte konstigt att organisationen känner sig vilsen inför samtiden och uttrycker oro för samhällsutvecklingen. Denna vilshenhet motiverar dock varken falska rop om att vargen kommer eller nidbilder om arbetskraft från andra länder.

*

Många protektionister när det gäller rörlighet för varor och tjänster brukar säga: "Jag är inte protektionist, men ...", för att sedan rada upp ett antal skäl för att just upprätta hinder för sådan rörlighet.

Vi ska vara glada för att protektionism har blivit ett fult ord i svensk politik debatt, men också när det gäller fri rörlighet för människor är retoriken lik den som finns när det gäller handel. Det handlar inte nödvändigtvis om rasism – även om det uppenbarligen gör det ibland – utan om andra farhågor.

När någon säger: "Jag är för fri rörlighet för arbetskraft, men ...", då ska vi dra öronen åt oss. De krav som sedan följer tenderar nämligen inte att ha migranternas omsorg i centrum, utan handlar om kontroll och egenintresse, något som ofta står i kontrast till allmänintresset, var sig det gäller Sverige som helhet eller arbetstagare från andra länder.

Till sist vill jag ge beröm till LO:s tidning Arbetet och reportern Erik Larsson som i två artiklar har tagit konflikt med den egna organisationen om vad forskningen egentligen har att säga om konsekvenserna av arbetskraftsinvandring. I en text förklarade Larsson att migration inte sänker löner och i en annan konstaterade han att enligt forskningen skapar invandring inte arbetslöshet.⁴⁴

Hatten av.

---

44 Larsson 2014(a) respektive Larsson 2014(b).

REFERENSER

- D'Amuri, F och G Peri (2014), "Immigration, Jobs, and Employment Protection: Evidence from Europe before and during the Great Recession", *Journal of the European Economic Association*, volym 12, sid 432–464.
- Andersson, Dan & Kristina Mårtensson (2004), "LO varnar för arbetskraftsinvandring", *Dagens Nyheter*, den 13 januari 2004.
- Borjas, George (2003), "The labor demand curve is downward sloping: Re-examining the impact of immigration on the labor market", *Quarterly Journal of Economics*, volym 118, nr 4, sid 1737–1744.
- Borjas, George, Jeffrey Grogger and Gordon H. Hanson (2008), *Imperfect substitution between immigrants and natives: A reappraisal*, NBER WP 13887.
- Bratsberg, Bernt & Oddbjörn Raaum (2012), "Immigration and wages: evidence from construction", *The Economic Journal*, volym 122, nr 565, sid 1177-1205.
- Card, David (1990), "The Impact of the Mariel Boatlift on the Miami Labor Market", *Industrial and Labor Relations Review*, volym 43, nr 2, sid. 245-257.
- Card, David (2009), "Immigration and Inequality", *The American Economic Review* volym 99, nr 2, Papers and Proceedings of the One Hundred Twenty-First Meeting of the American Economic Association (maj), sid. 1-21
- Dustmann, Christian, Tommaso Frattini & Caroline Halls (2010), "Assessing the fiscal costs and benefits of A8 migration to the UK", *Fiscal Studies*, volym 31, s 1-41.
- Dustmann, Christian & Tommaso Frattini (2014), "The fiscal effects of immigration to the UK", *The Economic Journal*, volym 124, nr 580, sid F593–F643, november.
- Emretsson, Anders (2007), "Domen innebär apartheid", *Arbetet*, 18 december.
- Engdahl, Mattias & Olof Åslund (2013), *Arbetsmarknadseffekter av öppna gränser*, IFAU Rapport 2013:9.
- Ersanili, Evelyn (2014), "Mass-migration fears in Europe: Some facts about intra-EU mobility", *Debating development*, 22 maj.
- Friedberg, Rachel, M. & Jennifer Hunt (1995), "The impact of immigrants on host country wages, employment and growth", *Journal of Economic Perspectives*, nr 2 (våren), sid 23-44.
- Gerdes, Christer & Eskil Wadensjö (2008), *Immigrants from the new member states and the Swedish welfare state*, SIEPS Report 9.
- Gerdes, Christer & Eskil Wadensjö (2013) *Immigration to Sweden from the New EU Member States*, SIEPS Report 5.
- Gür, Thomas (2005), "Letter kallas för sopor", *Svenska Dagbladet*, den 16 juli.
- Jacobsson, Cecilia (2004), "Facken beklagar beslutet", *Dagens Nyheter*, 24 april.
- Jean, S & M Jiménez (2011), "The Unemployment Impact of Immigration in OECD Countries", *European Journal of Political Economy*, volym 27, sid 241–256.
- Konjunkturinstitutet (2009), *Fördjupning i Konjunkturläget mars 2009*.
- Larsson, Lars (2003), "Göran Persson orolig för social turism", *Aftonbladet*, den 21

november.

Manacorda, Marco, Alan Manning and Jonathan Wadsworth (2012), "The impact of immigration on the structure of wages: Theory and evidence from Britain", *Journal of the European Economic Association*, volym 10, nr 1, sid 120–151.

Larsson, Erik (2014a), "Migration sänker inte löner", *Arbetet*, den 21 november.

Larsson, Erik (2014b), "Forskning: invandring skapar inte arbetslöshet", *Arbetet*, den 1 december.

LO (2014), *Fri rörlighet på människors bekostnad*.

Melén, Johanna (2007), "Facket förlorade i Vaxholmsmålet", *Aftonbladet*, 18 december.

Mellin, Lena (2013), "LO:s rapport en lek med elden", *Aftonbladet*, den 29 maj.

Melzer, Herman (2006), "Liten 'social turism' från nya EU-länder", *Sveriges Radio*, den 27 april.

Migrationsverket 2015, *Beviljade uppehållstillstånd 1980-2014*, Översikt och statistik från tidigare år.

MigrationWatch UK (2014), *An Assessment of the Fiscal Effects of Immigration to the UK*. London: MigrationWatch UK, 13 mars.

OECD (2014), *Social expenditure database*, avläst den 16 december.

Ohlsson, Per T (2008), "Bortom Vaxholm". *Sydsvenskan*, den 15 november.

Ottaviano, Gainmarco I.P. and Giovanni Peri (2012), "Rethinking the effect of immigration on wages", *Journal of the European Economic Association*, volym 10, nr 1, sid 152-197.

Rowthorn, Robert (2014), *Large scale immigration : its economic and demographic consequences for the UK*. London: Civitas.

Ruist, Joakim (2014), "Free immigration and welfare access: The Swedish experience", *Fiscal studies*, volym 35, nr 1, sid 19-39, mars.

Sveriges Radio (2013), *LO vill begränsa arbetskraftsinvandringen*. 29 maj.

Timan, Malin (2013), "Facket måste in i debatten", *Dagens Arbete*, den 15 februari.

Zaremba, Maciej (2005), "Den polske rörmokaren Del 2: Skolbygget blev ett europeiskt ödesdrama", *Dagens Nyheter*, den 11 november.

Yalcin, Yeki (2010), *Facklig gränspolitik: Landsorganisationens invandrings- och invandrapolitik 1946–2009*. Örebro Studies in History 10/Örebro Studies in Conditions of Democracy 4. Örebro Universitet.

